

sa

Sektorske_analize

ekonomski
institut
zagreb

prosinac 2017. broj 58 godina 6

ISSN: 1848-8986

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

Energetika i naftna industrija

Autorica **Željka Kordej-De Villa**

_Sadržaj

_3 Glavni sektorski pokazatelji

Promatrajući kumulativno prvih deset mjeseci 2017. godine u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, proizvodnja energetskog sektora nije se mijenjala.

_8 Cijene energenata

U Hrvatskoj je cijena plina u industriji 2016. godine bila 27 posto niža nego 2011., dok je cijena za kućanstva u 2016. godini bila 13 posto viša u odnosu na 2011.

_10 Trendovi u sektoru energetike i naftne industrije

HEP grupa je prema revidiranim financijskim izvješćima u 2016. godini ostvarila konsolidiranu neto dobit od 2,05 milijardi kuna. Početkom studenog 2016. izdvajanjem opskrbe djelatnosti iz HEP-Operatora distribucijskog sustava d.o.o. osnovano je društvo HEP ELEKTRA d.o.o., čime je ispunjena zakonska obveza razdvajanja mrežne i opskrbe djelatnosti.

_15 Najveća trgovačka društva

Ukupni su prihodi vodećih deset trgovačkih društava u sektoru opskrbe električnom energijom, plinom i parom u 2016. iznosili 17.343 milijuna kuna, što je u odnosu na 2015. godinu pad od 6,4 posto.

_18 Umjesto zaključka

Reforma sustava trgovanja emisijama (EU-ETS) nakon 2020. pomoći će članicama da ispune cilj smanjenja emisija stakleničkih plinova za najmanje 40 posto do 2030. godine.

Glavni sektorski pokazatelji

Hrvatsko gospodarstvo nastavilo je s oporavkom tijekom prve polovice 2017. godine, a najnovije prognoze sugeriraju nastavak ovog trenda i u nadolazećem razdoblju, uz nešto višu stopu rasta u odnosu na 2016. godinu. Tako se procjenjuje stopa rasta BDP-a od 3,1 posto u 2017. godini te blago ubrzavanje rasta od 3,3 posto u 2018. godini. Prognoza se temelji na rezultatima rekordne turističke sezone, povećanju potrošačkog optimizma, rastu raspoloživog dohotka, stabilnom tečaju kune prema euru te očekivanom rastu glavnih trgovinskih partnera¹. Očekuje se da će se pozitivni trendovi odraziti i na sektor energetike.

Glavni sektorski pokazatelji za 2016. promijenili su se². **Ukupna potrošnja energije** u Hrvatskoj u 2016. godini povećana je za 1,7 posto u odnosu na 2015. godinu. Istodobno je bruto domaći proizvod povećan za 3 posto, što je rezultiralo smanjenjem energetske intenzivnosti ukupne potrošnje energije³ za 1,2 posto. U odnosu na prosječnu energetska intenzivnost u Europskoj uniji (EU-28), energetska intenzivnost u Hrvatskoj bila je veća za 22 posto⁴.

Ukupna proizvodnja primarne energije u 2016. godini povećana je za 2 posto u odnosu na 2015. godinu. Najveće postotno povećanje proizvodnje od 18 posto ostvarili su ostali obnovljivi izvori (energija vjetera, sunčeva energija, bioplin, tekuća biogoriva i geotermalna energija). Proizvodnja sirove nafte povećana je za 10 posto. Hidrološke prilike u 2016. godini bile su vrlo povoljne pa je energija iskorištenih vodnih snaga bila veća za 7 posto u odnosu na 2015. godinu. Povećana je i proizvodnja toplinske energije iz toplinskih crpki, i to za 6 posto. Smanjena je proizvodnja prirodnog plina za 6,6 posto, kao i proizvodnja ogrjevnog drva i ostale krute biomase za 0,1 posto. Vlastita opskrbljenost energijom⁵ u 2016. godini iznosila je 57,3 posto, što je za samo 0,2 postotna boda više u odnosu na prethodnu godinu.

1 Ekonomski institut, Zagreb, *Croatian Economic Outlook*, br. 71, rujna 2017.

2 Ekonomski institut, Zagreb, *Sektorske analize: Energetika i naftna industrija*, prosinac 2016.

3 Pokazuje ukupno utrošenu energiju potrebnu za ostvarenje jedinice bruto domaćeg proizvoda.

4 Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, *Energija u Hrvatskoj 2016*.

5 Odnos ukupne proizvodnje primarne energije i ukupne potrošnje energije.

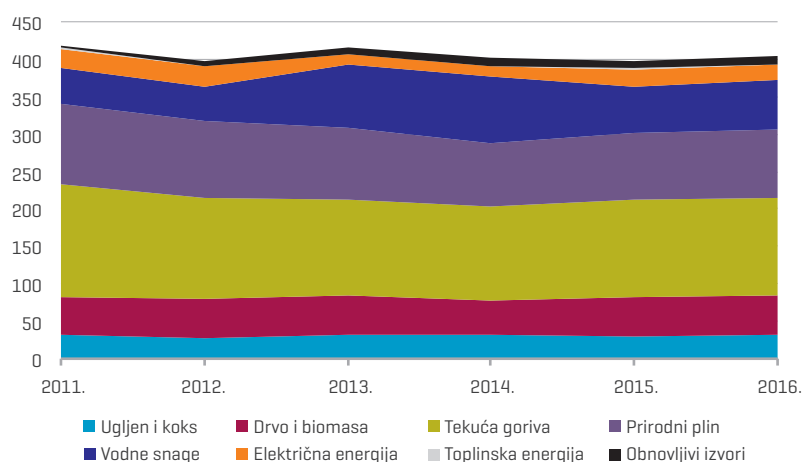
VLASTITA OPSKRBLJENOST ENERGIJOM U 2016. GODINI IZNOSILA JE 57 POSTO.

Neposredna potrošnja energije u 2016. godini povećana je za 0,8 posto. To je rezultat povećanja neposredne potrošnje energije u sektoru prometa koje je u 2016. godini u odnosu na 2015. iznosilo 2,6 posto. Potrošnja energije u industriji u 2016. godini smanjena je za 0,3 posto u odnosu na 2015. godinu, a u općoj potrošnji je gotovo nepromijenjena (0,01 posto).

Ukupna potrošnja energije u razdoblju od 2011. do 2016. smanjila se s 418 PJ na 405 PJ. Prema strukturi ukupne potrošnje energenata u Hrvatskoj, tekuća goriva i prirodni plin još uvijek su najznačajniji energenti. Ipak, u usporedbi s 2011. godinom, u 2016. potrošnja ovih dvaju energenata se smanjila. Tako se udio tekućih goriva u ukupnoj potrošnji energije smanjio s 36 posto na 33 posto, a prirodnog plina s 26 na 22 posto. U istom razdoblju udio vodnih snaga povećan je s 11 posto na 16 posto⁶, a obnovljivih izvora energije s 0,7 posto na 3 posto.

Slika 1.
Ukupna potrošnja energije u Hrvatskoj u razdoblju 2011. – 2016. godine, u PJ

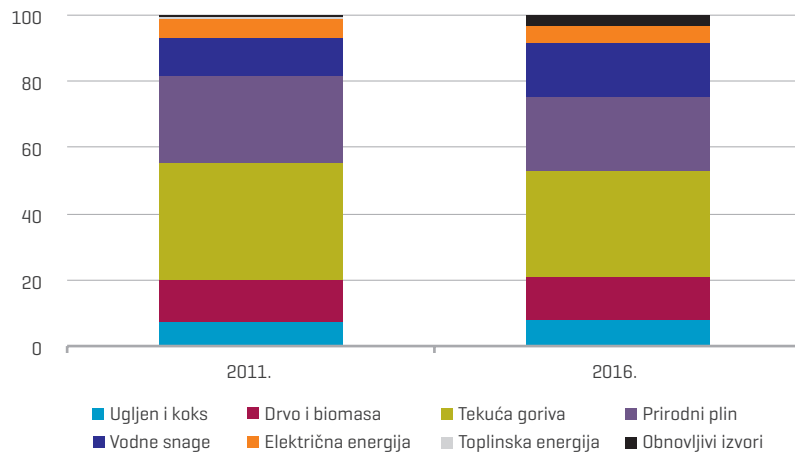
Izvor: Energija u Hrvatskoj 2016.

⁶ Udio vodnih snaga varira ovisno o hidrološkim prilikama.

Slika 2.
Struktura ukupne potrošnje energije 2011. i 2016. godine, u postotcima

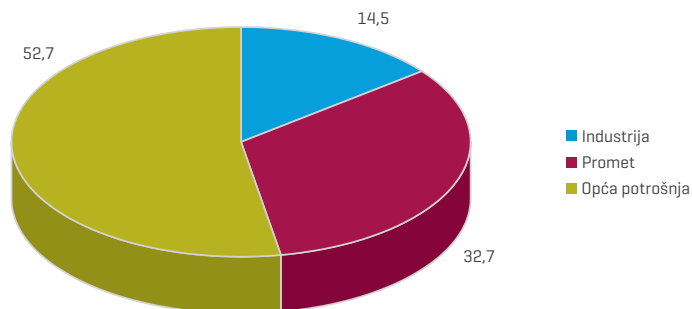
Izvor: Energija u Hrvatskoj 2016.

Neposredna potrošnja energije 2016. godine iznosila je 277,1 PJ, što je 0,8 posto manje u odnosu na prethodnu godinu. Prema udjelu u neposrednoj potrošnji energije (slika 3), 2016. godine je sektor opće potrošnje ostvario najveći udio (53 posto). Slijedili su ga sektori prometa (33 posto) i industrije (14 posto). U razdoblju od 2011. do 2016. industrija je smanjila potrošnju energije za 3 posto u usporedbi s općom potrošnjom, kod koje je smanjenje energije iznosilo 1,5 posto. Promet je u istom razdoblju povećao potrošnju za 1,2 posto.

Slika 3.
Struktura neposredne potrošnje energije 2016. godine, u postotcima

Izvor: Energija u Hrvatskoj 2016.

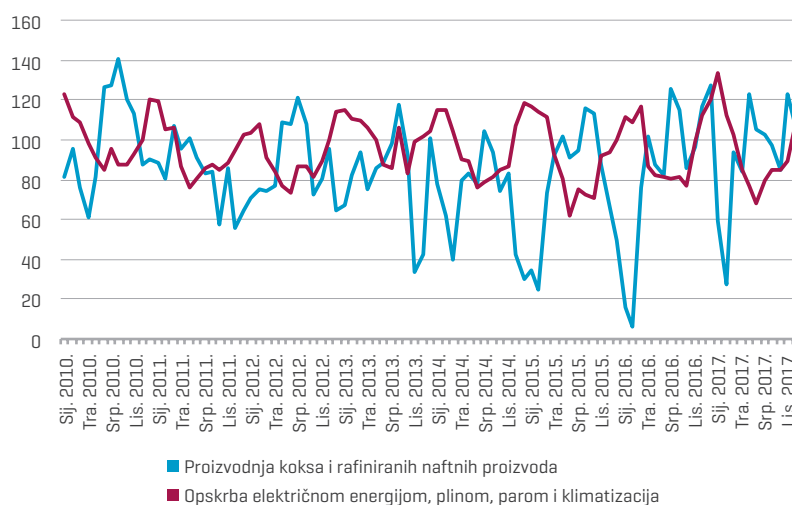
Indeks industrijske proizvodnje u listopadu 2017. godine u odnosu na listopad 2016. godine povećan je za 4,3 posto, dok je agregatni pokazatelj obujma proizvodnje za energetski sektor (prema GIG-u 2009.) smanjen za 5 posto. Promatrajući kumulativno prvih deset mjeseci 2017. godine u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, proizvodnja energetskog sektora nije se mijenjala.

Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda u razdoblju do listopada 2017. u usporedbi s 2016. godinom povećala se za 13,6 posto. Istodobno, opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija u prvih deset

Slika 4.
Opskrba električnom energijom, plinom, parom te klimatizacija i proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda, indeks fizičkog obujma industrijske proizvodnje* (2010. = 100)

*Izvorni indeksi.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Proizvođačke cijene⁸ u energiji (GIG 2009.) porasle su za 2,6 posto u listopadu 2017. u usporedbi s listopadom 2016. godine. Rast je prisutan na domaćem i stranom tržištu i viši je u odnosu na prosjek industrijskog sektora (0,6 posto).

Ukupan indeks potrošačkih cijena⁹ u listopadu 2017. u odnosu na listopad 2016. na godišnjoj razini viši je za 1,4 posto, a u godišnjem prosjeku viši je za 0,9 posto. Potrošačke cijene goriva i energije, koje čine 11 posto ukupnog indeksa potrošačkih cijena, pale su za 4,6 posto od studenog 2016. do listopada 2017. godine u odnosu na isto razdoblje 2015. i 2016. godine. U tom je razdoblju najznačajniji bio pad cijena električne energije (7 posto) i plina (5 posto), dok su cijene tekućih goriva porasle za više od 15 posto.

Prosječna mjesečna bruto plaća u prvih deset mjeseci 2017. godine u Hrvatskoj je iznosila 8.023 kune, što je realno povećanje od 2,8 posto u odnosu na isto razdoblje 2016. godine. Prosječne bruto plaće tijekom istog razdoblja u cijelom su sektoru energije iznad prosjeka gospodarstva. Prosječna je bruto plaća za prvih deset mjeseci 2017. godine u djelatnosti opskrbe električnom energijom, plinom, parom te klimatizacije iznosila 10.697 kuna. U prvih deset mjeseci 2017. godine u odnosu na isto razdoblje 2016. godine prosječne mjesečne bruto plaće rasle su za 2,3 posto. Uspoređujući listopad 2017. i listopad 2016. godine primjećuje se rast prosječne mjesečne bruto plaće od 5,2 posto.

7 Indeks obujma industrijske proizvodnje te indeksi zaliha, zaposlenih osoba i proizvodnosti rada u industriji u listopadu 2017., Priopćenje DZS-a br. 2.1.3/10. [29. studenog 2017.].

8 Indeks proizvođačkih cijena industrije u studenome 2015., Priopćenje DZS-a br. 2.1.1/11. [11. studenog 2016.].

9 Indeks potrošačkih cijena u listopadu 2017., Priopćenje DZS-a br. 13.1.1/10. [16. studenog 2017.].

NEPOSREDNA POTROŠNJA ENERGIJE U 2016. GODINI POVEĆANA JE ZA 0,8 POSTO.

“ U djelatnosti opskrbe električnom energijom, plinom, parom te klimatizacije u listopadu 2017. bilo je 13.498 zaposlenih.

Prosječna bruto plaća¹⁰ u djelatnosti vađenja sirove nafte i prirodnog plina u listopadu 2017. godine iznosila je 13.373 kuna. U istom je razdoblju prosječna bruto plaća isplaćena u djelatnosti proizvodnje koksa i rafiniranih naftnih proizvoda iznosila 13.289 kuna. Za usporedbu, prosječna bruto plaća u prerađivačkoj industriji iznosila je 7.235 kuna.

U rujnu 2017. godine u odnosu na rujnu 2016. godine u proizvodnji koksa i rafiniranih naftnih proizvoda bruto plaće su nominalno rasle svega za 1,1 posto, dok su u prerađivačkoj industriji u istom razdoblju plaće rasle za 6 posto.

Od ukupno 1,17 milijuna zaposlenih¹¹, u djelatnosti opskrbe električnom energijom, plinom, parom te klimatizacije u listopadu 2017. bilo je 13.498 zaposlenih. U prvih deset mjeseci ove godine broj zaposlenih u ovoj djelatnosti smanjen je za nešto više od 1 posto u odnosu na isto razdoblje 2016. godine.

¹⁰ Prosječne mjesečne neto i bruto plaće zaposlenih za rujnu 2017., Priopćenje DZS-a br. 9.1.1/8. [30. studenog 2017.].

¹¹ Zaposleni prema djelatnostima u listopadu 2016., Priopćenje DZS-a br. 9.2.1/10. [30. studenog 2016.].

Cijene energenata

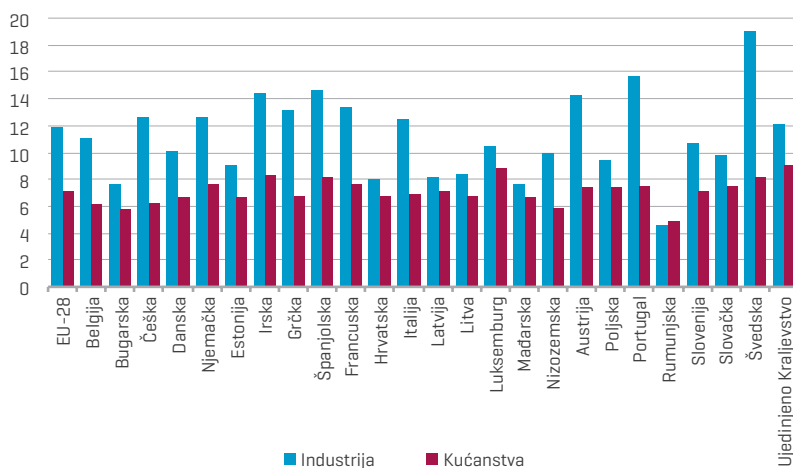
“U razdoblju od 2011. do 2016. cijene električne energije za kućanstva u Hrvatskoj su se povećale za 16 posto.

Cijena¹² plina za industriju tijekom prve polovice 2017. godine u Hrvatskoj je bila 6,71 euro po GJ, što je za 33 posto niže nego u istom razdoblju 2016. godine. U EU-28 2017. godine cijena plina za industriju iznosila je 7,11 eura po GJ, što je 7 posto niže nego u istom razdoblju prethodne godine. U odnosu na prvih šest mjeseci 2016. cijene plina za industriju smanjile su se u većini zemalja EU-28. Izuzetak su Danska, Estonija, Španjolska, Finska i Švedska gdje su cijene porasle.

Cijena plina za kućanstva tijekom prve polovice 2017. godine u Hrvatskoj je iznosila 7,98 eura po GJ, a u EU-28 11,91 euro po GJ. U odnosu na prvih šest mjeseci 2016. cijene u Hrvatskoj su se smanjile za 16 posto, a u EU-28 za 7 posto. Najvišu cijenu plina tijekom prvih šest mjeseci 2017. plaćala su kućanstva u Švedskoj [18,95 eura po GJ], a najnižu kućanstva u Rumunjskoj [4,61 euro po GJ].

Slika 5.
Cijene plina po GJ za industriju i kućanstva u prvoj polovici 2017., u eurima

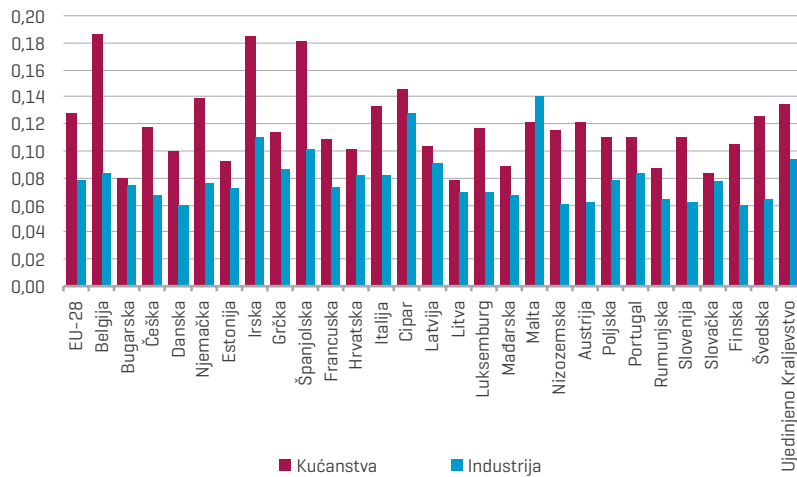
Izvor: Eurostat.

¹² Cijene ne uključuju poreze i naknade.

Slika 6.
Cijene električne energije
po kWh za kućanstva
i industriju u 2016., u
eurima

Izvor: Eurostat.

U Hrvatskoj je cijena električne energije za industriju tijekom prve polovice 2017. godine iznosila 0,08 eura po kWh, kao i u EU-28 [slika 6]. Najviše cijene električne energije za industriju plaćaju se na Malti (0,14 eura po kWh). Tijekom prve polovice 2017. godine cijena električne energije za kućanstva u Hrvatskoj iznosila je 0,10 eura po kWh. Na razini EU-28 cijena je bila 0,13 eura po kWh.

Trendovi u sektoru energetike i naftne industrije

Električna energija

HEP grupa¹³ je u 2016. godini ostvarila vrlo dobre poslovne rezultate, već treću godinu zaredom. Prema revidiranim financijskim izvješćima u 2016. godini ostvarena je konsolidirana neto dobit od 2,05 milijardi kuna.

U 2016. godini rasla je proizvodnja iz hidroelektrana i termoelektrana te je povećana nabava električne energije na tržištu. HEP je u 2016. godini povećao prodaju električne energije u Hrvatskoj, no prihod je smanjen za 230 milijuna kuna¹⁴. Prihodi od prodaje električne energije izvan Hrvatske značajno su povećani u odnosu na 2015. godinu zbog većeg izvoza viškova električne energije proizvedene u elektranama HEP-a te veće opskrbe kupaca u regiji.

Poslovni prihodi u 2016. iznose 14.400,4 milijuna kuna te su za 169 milijuna kuna manji [1,2 posto] u odnosu na 2015. godinu. Prihodi od prodaje električne energije veći su za 294 milijuna kuna [2,8 posto], što je rezultat povećanja prihoda na inozemnom tržištu za 364 milijuna kuna.

Prihodi od prodaje toplinske energije u odnosu na prethodnu godinu povećani su 17,2 milijuna kuna [2,5 posto] zbog više prosječne prodajne cijene i veće potrošnje za 0,6 posto. Prihodi od prodaje plina krajnjim kupcima manji su za 44,6 milijuna kuna [11,5 posto], zbog manje prodajne cijene, dok je prodaja veća za 9,5 posto. Prihod od prodaje plina na veleprodajnom tržištu manji je za 195,6 milijuna kuna [15 posto] nego u 2015. godini zbog smanjenja prodajne cijene. Svi ostali poslovni prihodi smanjeni su za 240

¹³ HEP grupa, "Revidirani godišnji konsolidirani financijski izvještaj za razdoblje I-XII 2016. godine", http://www.hep.hr/UserDocImages//dokumenti/fin-izvj/konsolidirana/2016//HEP_grupa_fy_2016_HRV.pdf [pristupljeno 31. listopada 2017.].

¹⁴ Na to je utjecalo smanjenje tarifnih stavki za kupce u okviru univerzalne usluge od 1. srpnja 2015. godine, smanjenje tarifnih stavki za kupce u okviru zajamčene opskrbe od 1. siječnja 2016. godine i 1. srpnja 2016. godine, kao i smanjenje prosječne cijene za kupce HEP-Opskrbe zbog prilagodavanja uvjetima konkurencije i zbog primjene Uredbe Ministarstva gospodarstva o kriterijima za stjecanje statusa ugroženih kupaca energije iz umreženih sustava [NN 95/2015] te Odluke Skupštine HEP-a kojom je kupcima kategorije kućanstva zadržana ista visina cijene električne energije.

HIDROLOŠKE PRILIKE U 2016. GODINI BILE SU VRLO POVOLJNE PA JE ENERGIJA ISKORIŠTENIH VODNIH SNAGA BILA VEĆA ZA 7 POSTO U ODNOSU NA 2015. GODINU.

milijuna kuna [14,4 posto] u odnosu na 2015. godinu kada su ostvareni prihodi po naplaćenju šteti od Republike Slovenije za neisporučenu električnu energiju od nuklearne elektrane Krško od 1. srpnja 2002. do 19. travnja 2003. godine. Povećani su prihodi od usluga za priključenje na mrežu te prihodi od ukidanja rezerviranja.

U 2016. godini troškovi poslovanja iznosili su 11.677,2 milijuna kuna i veći su za 103,5 milijuna kuna [0,9 posto]. U odnosu na 2015. godinu povećan je uvoz električne energije zbog povećane prodaje na veleprodajnom tržištu, opskrbe kupaca u regiji te zbog povećanja prodaje električne energije domaćim kupcima, što je povećalo troškove nabave električne energije za 205,2 milijuna kuna [10,6 posto]. Troškovi goriva su smanjeni za 251 milijun kuna [14 posto] zbog nižih cijena plina i ugljena te prestanka korištenja lož ulja. Trošak nabavne vrijednosti prodanog plina na veleprodajnom tržištu manji je za 105,6 milijuna kuna [7,8 posto]. Ostali poslovni rashodi ukupno su povećani za 319 milijuna kuna [11,7 posto], uglavnom zbog rezerviranja za otpremnine u iznosu od 343 milijuna kuna za planirano restrukturiranje društva HEP-Operator distribucijskog sustava u 2017. godini.

U 2016. godini ostvarene su investicije u iznosu od 2.589,1 milijun kuna, a najviše je uloženo u zamjene, rekonstrukcije, revitalizaciju i obnovu postojećih energetske objekata [784,7 milijuna kuna], izgradnju i pripremu izgradnje novih energetske objekata [444,1 milijun kuna] te priključenje potrošača [409,0 milijuna kuna]. Sve investicije su financirane vlastitim sredstvima bez dodatnog dugoročnog zaduženja.

Neto zaduženost HEP-a 31. prosinca 2016. godine iznosila je 2.250,5 milijuna kuna te je smanjena za 28,5 posto u odnosu na početak godine zbog izvršenih otplata po kreditima i izdanim obveznicama te povećanja pozicije novca i novčanih ekvivalenata. Udio dugoročnog duga u ukupnom dugu je 81 posto, a kratkoročnog 19 posto.

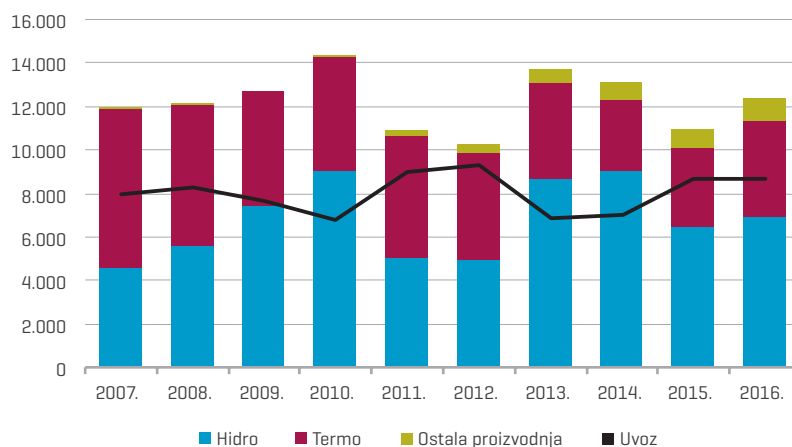
U 2016. godini Uprava HEP-a je, u zahtjevnom i promjenjivom okruženju, usmjerila poslovanje prema postizanju fleksibilnog energetskeg portfelja, optimizaciji i unapređenju poslovnih procesa, održivoj tržišnoj prilagodljivosti i aktivnoj suradnji s dionicima. Tako je i rejting agencija Standard & Poor's povećala samostalnu ocjenu kreditnog rejtinga HEP-a s b+ na bb, ali i ukupnu ocjenu HEP-ovog kreditnog rejtinga s BB- na BB, te se ukupna ocjena kreditnog rejtinga izjednačila s ocjenom rejtinga Hrvatske.

U veljači 2016. godine Hrvatski operator prijenosnog sustava d.o.o. završio je postupak ishođenja certifikata neovisnog operatora prijenosa električne energije. U istoj je godini razvijen i program restrukturiranja HEP-Operatora distribucijskog sustava d.o.o. radi unapređenja poslovne strategije, organizacije i poslovnog modela te poslovnih procesa. Početkom studenog izdvajanjem opskrbe djelatnosti iz HEP-Operatora distribucijskog sustava d.o.o. osnovano je društvo HEP ELEKTRA d.o.o., čime je ispunjena zakonska obveza razdvajanja mrežne i opskrbe djelatnosti.

Na kraju 2016. godine HEP je imao 11.832 zaposlenika (uključujući HOPS), 103 manje nego krajem 2015. godine.

Slika 7.
Ukupna neto proizvodnja prema izvoru i uvoz električne energije, u GWh

Izvor: Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis 2017.

Naftna industrija

Cijena nafte (*Europe Brent Spot Price FOB*) 1. prosinca 2016. iznosila je 52,28 dolara po barelu, dok je 1. prosinca 2017. iznosila 64,57. U 2017. godini cijena nafte kretala se od 44,14 [23. lipnja] do 66,37 dolara po barelu [29. prosinca]. To je ujedno i najviša cijena od sredine 2015. godine, i to zahvaljujući boljem poštivanju odluke o smanjenju proizvodnje za koje je zaslužna Organizacija zemalja izvoznica nafte (OPEC) i Bečki sporazum iz studenoga 2016. godine. Ministri energetike članica OPEC-a donijeli

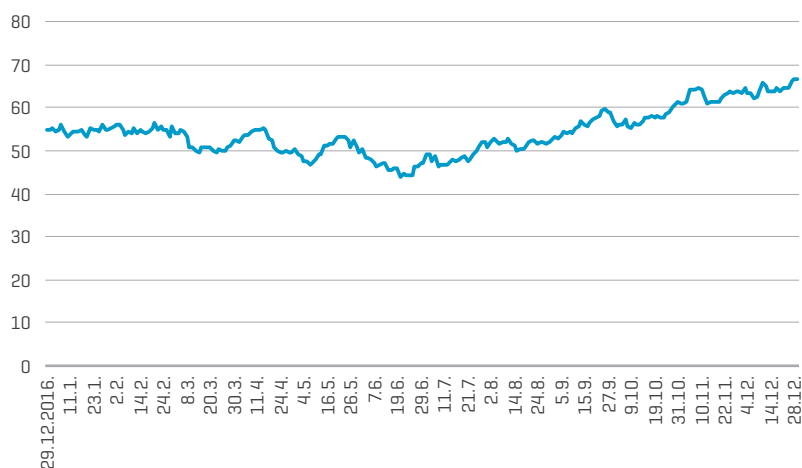
U 2017. GODINI CIJENA NAFTE KRETALA SE OD 44,14 [23. LIPNJA] DO 66,37 DOLARA PO BARELU [29. PROSINCA].

“Ministri energetike članica OPEC-a na sastanku u Beču u studenom 2017. odlučili su da se sporazum o smanjenju proizvodnje nafte produži do kraja 2018. godine.

su na svojem sastanku u Beču u studenom 2017. odluku da se sporazum o smanjenju proizvodnje nafte produži do kraja 2018. godine. Rasprava i završno usuglašavanje stavova te dogovor oko pojedinih detalja dugo su trajali, a pridružili su se i partneri, tj. 11 neovisnih proizvođača nafte koji su supotpisnici sporazuma. Na sastanku u Beču sudjelovali su i predstavnici sedam zemalja koje do sada nisu potpisale sporazum, ali su pozvane kao promatrači. Dvije zemlje koje su članice OPEC-a nisu bile potpisnice sporazuma – Libija i Nigerija, koje su se sada suglasile da proizvodnju nafte u 2018. godini ograniče na 1 milijun barela dnevno, odnosno na 1,8 milijuna barela dnevno. Zbog povećane svjetske potražnje za naftom i smanjene proizvodnje nafte kod članica OPEC-a i partnera, Svjetska banka predviđa da će prosječna cijena nafte u 2018. godini porasti na 56 dolara po barelu, i to bez obzira na projicirani rast američke proizvodnje iz škriljevaca¹⁵.

Slika 8.
Dnevne promjene cijena sirove nafte u razdoblju 29.12.2016. – 29.12.2017., u dolarima po barelu

Izvor: US Energy Information Administration, www.eia.gov.

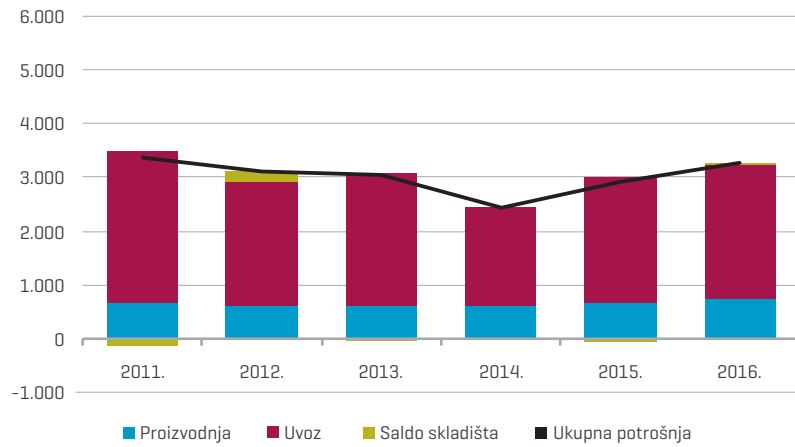
Proizvodnja sirove nafte u Hrvatskoj u 2016. u odnosu na 2015. godinu povećala se za 10 posto, dok se uvoz povećao za 8 posto, a ukupna potrošnja za 12,5 posto. U razdoblju od 2011. do 2016. proizvodnja je povećana za 2,1 posto (slika 9), a uvoz se smanjio za 2,4 posto. Tako je

¹⁵ Detaljnije vidjeti na <http://www.energetika-net.com/vijesti/energetsko-gospodarstvo/opec-ov-sporazum-vrijedit-ce-jos-godinu-dana-25833> (pristupljeno 7. prosinca 2017.).

ukupna potrošnja u istom razdoblju smanjena za 0,5 posto. Procjenjuje se da je u Hrvatskoj u 2016. godini bilo 843 benzinskih postaja. Od toga je u vlasništvu INA-e 387.

Slika 9.
Raspoloživa sirova nafta
u Hrvatskoj u razdoblju
od 2011. do 2016., u
tisućama tona

Izvor: Energija u Hrvatskoj 2016.

Najveća trgovačka društva

Ključna su poduzeća u sektoru energetike i naftne industrije u Hrvatskoj HEP grupa i INA. U 2016. godini bila su registrirana 4 poslovna subjekta za djelatnost vađenja sirove nafte i prirodnog plina u kojima je radilo 118 zaposlenih osoba, 15 poslovnih subjekata za proizvodnju koksa i rafiniranih naftnih proizvoda s 4.777 zaposlenih osoba te 670 poduzeća za djelatnost opskrbe električnom energijom, plinom, parom i klimatizacije s 15.076 zaposlenih¹⁶.

Za usporednu je analizu učinkovitosti, financiranja i likvidnosti odabran skup od deset vodećih trgovačkih društava u 2016. godini. Osnovni analitički podaci i pokazatelji za vodećih deset trgovačkih društava u razdoblju 2015. – 2016. navedeni su u tablici 1.

Tablica 1.
Vodećih deset trgovačkih društava* u proizvodnji i distribuciji energije

* Uključena su trgovačka društva: HEP (konsolidirano), Prvo plinarsko, HOPS, Gradska plinara Zagreb – Opskrba, GEN-I Zagreb, TE Plomin, HSE Adria, RWE energija, MET Croatia Energy Trade i Proenergy.

Napomena: Neto marža = dobit nakon oporezivanja/ukupni prihodi * 100; neto dobit po zaposlenom = dobit nakon oporezivanja/broj zaposlenih.

Izvor: Poslovna Hrvatska.

	2015.	2016.	Indeks
Ukupni prihodi (mil. kn)	18.525	17.343	93,62
Dobit nakon oporezivanja (mil. kn)	2.083	1.819	87,31
Broj zaposlenih	1.927	1.905	98,86
Neto marža (%)	11,25	10,49	93,26
Neto dobit po zaposlenom (tis. kn)	1.081	955	88,32

Kao što se na osnovi podataka u tablici 1 može zaključiti, ukupni su prihodi vodećih deset trgovačkih društava u sektoru opskrbe električnom energijom, plinom i parom u 2016. iznosili 17.343 milijuna kuna, što je u odnosu na 2015. godinu pad veći od 6 posto. U tom se razdoblju dobit nakon oporezivanja smanjila za 12,7 posto, a neto marža za 6,7 posto, dok je broj zaposlenih smanjen za 1 posto.

Tablica 2.

Podaci o ukupnim prihodima, dobiti nakon oporezivanja i broju zaposlenih u skupini deset vodećih trgovačkih društava u proizvodnji i distribuciji energije u 2015. i 2016. godini

	Ukupni prihodi (mil. kn)		Dobit nakon oporezivanja (tis. kn)		Broj zaposlenih	
	2015.	2016.	2015.	2016.	2015.	2016.
HEP (konsolidirano)	9.516,87	8.856,57	1.624.338,90	1.323.818,40	431	406
Prvo plinarsko	3.752,37	3.302,72	206.471,90	179.872,90	15	10
HOPS	1.639,31	1.674,96	189.689,60	271.673,00	1.050	1.063
Gradska plinara Zagreb – Opskrba	322,99	272,31	60.918,90	20.169,00	384	379
GEN-I Zagreb	949,33	935,38	1.015,50	1.157,80	13	13
TE Plomin	658,77	638,38	3.357,50	2.901,00	0	0
HSE Adria	531,13	515,83	2.221,50	2.766,40	1	1
RWE energija	429,47	430,05	-20.170,50	-6.677,60	8	2
MET Croatia Energy Trade	388,32	363,92	13.846,10	7.443,80	11	11
Proenergy	336,93	353,77	1.983,50	16.179,30	14	20

Izvor: Poslovna Hrvatska.

Od vodećih deset trgovačkih društava u 2016. godini (tablica 2) gotovo su sva trgovačka društva smanjila svoje prihode u odnosu na 2015. godinu. Izuzetak su HOPS i Proenergy koji su povećali svoje prihode, i to za 2, odnosno 5 posto. Najveći je pad ukupnih prihoda u Gradskoj plinari Zagreb (15,7 posto) i Prvom plinarskom (12 posto).

Tablica 3.

Pokazatelji proizvodnosti, profitabilnosti, financiranja i likvidnosti deset vodećih trgovačkih društava u proizvodnji i distribuciji energije u 2016. godini

	Proizvodnost rada (tis. kn)	Bruto marža [%]	Povrat na aktivu – ROA [%]	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti
HEP (konsolidirano)	21.814,21	17,00	4,50	0,27	1,66
Prvo plinarsko	330.272,23	7,08	16,20	0,82	1,50
HOPS	1.575,70	16,41	5,00	0,23	0,72
Gradska plinara Zagreb – Opskrba	718,49	9,24	1,60	0,06	3,94
GEN-I Zagreb	71.952,11	0,16	1,30	0,87	1,08
TE Plomin	0	0,57	0,80	0,58	0,97
HSE Adria	515.828,10	0,67	6,40	0,03	28,54
RWE energija	215.024,10	-1,55	-6,60	0,69	1,08
MET Croatia Energy Trade	33.083,96	2,54	5,90	0,70	1,42
Proenergy	17.688,34	4,85	16,10	0,71	1,16

Izvor: Poslovna Hrvatska.

DOBIT NAKON OPOREZIVANJA DESET VODEĆIH DRUŠTAVA SMANJENA JE ZA 13 POSTO.

U tablici 3 prikazani su odabrani financijski pokazatelji za deset vodećih trgovačkih društava u proizvodnji i distribuciji energije. Tako je jedan od najznačajnijih pokazatelja likvidnosti koeficijent tekuće likvidnosti, koji pokazuje u kojoj mjeri kratkotrajna imovina poduzeća pokriva kratkoročne obveze, odnosno ima li poduzeće dovoljno likvidnih sredstava da u kratkom roku podmiri svoje tekuće obveze. Optimalna vrijednost nalazi se između 1,5 i 2. Poželjnu vrijednost tog pokazatelja imaju HEP (konsolidirano), Prvo plinarsko i MET Croatia Energy Trade. Nadalje, ROA (*return on assets*) ili povrat na aktivu izražen je u postotcima (neto dobit/ukupna imovina) i pokazuje koliko efikasno neko poduzeće zarađuje novac. ROA može pomoći i kod procjene profitabilnosti nekih novih projekata koje poduzeće planira; naime, novi projekt je profitabilan ako je ROA veći od iznosa kamatnih stopa za kredite. RWE energija ima negativnu vrijednost tog pokazatelja.

Umjesto zaključka

“Trgovanje na kratkoročnom tržištu provodi se kroz središnju dražbu koja se održava nakon isteka roka za podnošenje naloga, a za izračun tržišne cijene koristi se pravilo jedinstvene cijene.

Reforma sustava trgovanja emisijama

Europska komisija je krajem 2016. godine predstavila paket mjera i propisa za očuvanje konkurentnosti Europske unije u tranziciji prema čistoj energiji (tzv. Zimski paket). Cilj je mjera nastaviti reforme energetskeg sektora u skladu s obvezujućim okvirom na europskoj razini za tržište električne energije, energetske učinkovitost, učinkovitost korištenja energije u zgradarstvu, ekodizajn i energetske označavanje, obnovljive izvore energije i održivost korištenja bioenergije te upravljanje Energetskom unijom.

Zimski paket prvi put uvodi jedinstveno planiranje energetske i klimatske politike. Uz taj paket mjera javljaju se još uvijek neodgovorena pitanja za Hrvatsku, primjerice, kako razvijati tržišta energije bez snažnog administrativnog utjecaja i ograničenja, kako obnovljive izvore energije uklopiti u energetske tržište te kako riješiti problem energetske siromaštva.

U 2018. godini europski sustav trgovanja emisijama više neće biti najveći, jer je kineski sustav od ove godine u punoj funkciji. U 2017. trgovanje emisijama neznatno je raslo zbog vezivanja na švicarski sustav trgovanja¹⁷. Stoga je Vijeće EU-a u studenom 2017. potvrdilo privremeni dogovor između estonskog predsjedništva i Europskog parlamenta o reformi sustava EU-a za trgovanje emisijama za razdoblje nakon 2020.

Reforma sustava trgovanja emisijama pomoći će EU-u da ispuni cilj smanjenja emisija stakleničkih plinova za najmanje 40 posto do 2030., kako je dogovoreno u okviru klimatske i energetske politike do 2030. i Pariškog sporazuma. Osim što će doprinijeti troškovno učinkovitom smanjenju emisija, očekuje se da će reformirani sustav potaknuti inovacije i promicati upotrebu tehnologija s niskom razinom emisija ugljika. Time će se stvoriti

¹⁷ Detaljnije vidjeti na <https://www.euractiv.com/section/energy/news/energy-and-environment-in-2018-a-preview/> (pristupljeno 12. siječnja 2018.).

nove prilike za radna mjesta i rast te istodobno zadržati mjere potrebne za zaštitu industrijske konkurentnosti u EU-u.

Sustav trgovanja emisijama ojačat će se uvođenjem sljedećih elemenata:

- gornja granica ukupne količine emisija godišnje će se smanjivati za 2,2 posto [linearni faktor smanjenja]
- broj emisijskih jedinica koje treba staviti u rezervu za stabilnost tržišta bit će privremeno udvostručen do kraja 2023. [stopa izdvajanja]
- u 2023. operativan će postati novi mehanizam za ograničavanje valjanosti emisijskih jedinica iz rezerve za stabilnost tržišta
- odredbe iz nove direktive o sustavu trgovanja emisijama, uključujući pravila o istjecanju ugljika i linearni faktor smanjenja, redovito će se preispitivati, a Komisija će u sklopu svakog pregleda stanja dogovorenog u okviru Pariškog sporazuma procjenjivati potrebe za dodatnim politikama ili mjerama.

Revidirani sustav trgovanja emisijama sadrži niz odredaba kojima se želi zaštititi industriju od rizika od istjecanja ugljika i izbjeći primjenu međusektorskog faktora korekcije¹⁸.

“ Dana 16. rujna 2017. ministri okoliša tridesetak zemalja okupili su se u Montrealu kako bi odredili pravila za smanjenje ispuštanja stakleničkih plinova dogovorenog sporazumom iz Pariza. SAD je istupio iz Sporazuma.

Pariški sporazum o klimi

Dana 16. rujna 2017. godine ministri okoliša tridesetak zemalja okupili su se u Montrealu da bi odredili pravila za smanjenje ispuštanja stakleničkih plinova dogovorenog sporazumom iz Pariza, bez SAD-a koji je istupio iz sporazuma.

¹⁸ Detaljnije vidjeti na <http://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2017/11/22/reform-of-the-eu-emissions-trading-system-council-endorses-deal-with-european-parliament/> [pristupljeno 10. prosinca 2017.].

“Gazprom i Prvo plinarsko društvo potpisali su u rujnu 2017. ugovor o isporuci plina u Hrvatsku do kraja prosinca 2027. kojim se Gazprom obvezuje isporučiti 1 milijardu prostornih metara plina godišnje.

Hrvatsko tržište plina

Gazprom i Prvo plinarsko društvo potpisali su u rujnu 2017. ugovor o isporuci plina u Hrvatsku do 31. prosinca 2027. godine, kojim se Gazprom obvezuje na isporuku jedne milijarde prostornih metara plina godišnje¹⁹. Ugovor je stupio na snagu 1. listopada i predstavlja produženje kratkoročnog ugovora Gazproma i Prvog plinarskog društva, prema kojemu se od početka 2017. do kraja rujna Prvom plinarskom društvu dostavljalo 1,48 milijardi prostornih metara plina, uz dodatni plan za četvrti kvartal 2017. od 250 milijuna prostornih metara. Analitičari smatraju da je time Rusija ponovno preuzela ključnu ulogu u opskrbi Hrvatske plinom.

Naknada za obnovljive izvore energije

Naknada za obnovljive izvore energije je zakonom propisana naknada [Odluka o naknadi za obnovljive izvore energije i visokoučinkovitu kogeneraciju, NN 87/2017] kao obveza svakog kupca električne energije radi prikupljanja sredstava za poticanje razvoja obnovljivih izvora električne energije. Naknada se posebno iskazuje na računu za električnu energiju i trenutno iznosi 10,5 lipa po kWh [bez PDV-a]²⁰.

Obveza opskrbljivača je da prikupljena sredstva od naknade za poticanje obnovljivih izvora energije proslijede u HROTE koji ta sredstva koristi za isplatu poticajne cijene povlaštenim proizvođačima za isporučenu električnu energiju sukladno odredbama tarifnog sustava za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije.

¹⁹ Između 2012. i 2016. godine dostavu prirodnog plina iz Rusije u Hrvatsku obavljala je kompanija Gazprom Swiss, dok je ranije ugovore s Gazpromom sklapala INA, odnosno od 2009. godine tvrtka Prirodni plin. Detaljnije vidjeti na <https://www.jutarnji.hr/biznis/tvrtke/ruski-mediji-objavili-da-se-hrvatska-vratila-gazpromu-tako-su-komentirali-vijest-da-je-hrvatska-kompanija-ppd-potpisala-10-godisnji-ugovor-o-plinu/6559344/> [pristupljeno 7. prosinca 2017.].

²⁰ Vlada Republike Hrvatske donijela je odluku da se od 1. rujna 2017. godine naknada za poticanje obnovljivih izvora energije poveća s 3,5 lipa po kWh na 10,5 lipa po kWh.

Literatura:

Državni zavod za statistiku, 2017, "Priopćenje br. 2.1.1/11: Indeks proizvođačkih cijena industrije u studenome 2017.", Zagreb: Državni zavod za statistiku.

Državni zavod za statistiku, 2017, "Priopćenje br. 2.1.3/10: Indeks obujma industrijske proizvodnje te indeksi zaliha, zaposlenih osoba i proizvodnosti rada u industriji u listopadu 2017., prvi rezultati", Zagreb: Državni zavod za statistiku.

Državni zavod za statistiku, 2017, "Priopćenje br. 9.1.2/9: Prosječne mjesečne isplaćene bruto plaće zaposlenih za rujan 2017.", Zagreb: Državni zavod za statistiku.

Državni zavod za statistiku, 2017, "Priopćenje br. 9.2.1/10: Zaposleni prema djelatnostima u listopadu 2017.", Zagreb: Državni zavod za statistiku.

Državni zavod za statistiku, 2017, "Priopćenje br. 13.1.1/10: Indeks potrošačkih cijena u listopadu 2017.", Zagreb: Državni zavod za statistiku.

Državni zavod za statistiku, 2017, "Priopćenje br. 15.1.1: Osnovni strukturno-poslovni pokazatelji poduzeća u 2016. godini, privremeni podaci", Zagreb: Državni zavod za statistiku.

Državni zavod za statistiku, 2017, "Statistički ljetopis 2017.", https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2017/sljh2017.pdf [pristupljeno 2. studenoga 2017.].

Ekonomski institut, Zagreb, 2016, *Sektorske analize: Energetika i naftna industrija*, prosinac 2016.

Ekonomski institut, Zagreb, 2017, *Croatian Economic Outlook*, br. 71, rujan 2017.

Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/energy/data/main-tables> [pristupljeno 7. prosinca 2017.].

HEP grupa, 2017, "Revidirani godišnji konsolidirani financijski izvještaj za razdoblje I-XII 2016. godine", http://www.hep.hr/UserDocsImages/dokumenti/fin-izvj/konsolidirana/2016//HEP_grupa_fy_2016_HRV.pdf [pristupljeno 31. listopada 2017.].

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike, 2017, "Energija u Hrvatskoj 2016.: godišnji energetski pregled", Zagreb: Ministarstvo zaštite okoliša i energetike Republike Hrvatske.

Poslovna Hrvatska, <http://poslovna.hr> [pristupljeno 7. prosinca 2017.].

US Energy Information Administration, <http://www.eia.gov> [pristupljeno 31. prosinca 2017.].

Izdavač

Ekonomski institut, Zagreb
Trg J.F. Kennedyja 7, 10000 Zagreb
Telefon: 01 2362 200, Fax: 01 2335 165
<http://www.eizg.hr>

Za izdavača

Maruška Vizek, ravnateljica

Glavni urednik

Goran Buturac

Autorica analize

Željka Kordej-De Villa

Izvršna urednica

Ivana Kovačević

Lektura

Doris Baničević

Grafičko uređivanje i priprema

Vladimir Sukser

Grafičko oblikovanje

Studio 2M

Slika na naslovnici

CC0 javna domena

Napomena: *Sektorska analiza* autorskoga je karaktera i ne odražava nužno stav Ekonomskog instituta, Zagreb

Sljedeća analiza *Kemijska industrija* izlazi u ožujku 2018.